

PROJEKT

Uzasadnienie

Do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045

Zgodnie z art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Plan zadań ochronnych sporządzany jest na 10 lat, pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, zgodnie z art. 28 ust.10 ustawy zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5) wskazania do zmian w istniejących dokumentach planistycznych dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt oraz ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

Tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych i zakres prac na potrzeby sporządzania projektu planu zadań ochronnych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm).

Sporządzający projekt planu zadań ochronnych umożliwia zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu (art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody) oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

(Dz. U. z 2016 r. poz. 353), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu (art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody).

Projekty planów zadań ochronnych zamieszcza się w publicznie dostępnych wykazach (art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko - Dz. U. 2016 poz. 353).

Projekt planu wymaga uzgodnienia z wojewodą (art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz. U. z 2015 r., poz. 525) i może być przedmiotem opiniowania przez regionalną radę ochrony przyrody (art. 97 ust. 3 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody).

Obszar Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045 (zwany dalej Obszarem), jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty zatwierdzono decyzją Komisji Europejskiej 2011/64/UE decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny, notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669; Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 33/146 z 08.02.2011). Aktualny status prawny, powierzchnia obszaru oraz jego współrzędne geograficzne określa Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2015/69 z dnia 3 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia ósmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2014)9072).

Obszar ten znajduje się w dolinie Sanu, w bliskim sąsiedztwie miejscowości Bykowce. Główną osią obszaru jest starorzecze Sanu tzw. "Sanisko" oraz sąsiadujące z nim i powiązane przyrodniczo, rozległe partie dawnego torfowiska niskiego "Ług".

Przedmiotami ochrony Obszaru według Standardowego Formularza Danych (SDF) są: 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*; 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*); 6510 Niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe; 1166 Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* oraz 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis*.

Plan zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty – projektowanego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045, został sporządzony z uwzględnieniem wymagań określonych w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.) oraz zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186, z późn. zm.). Założeniem do opracowania projektu planu zadań ochronnych dla Obszaru jest utrzymanie lub odtworzenie właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony, który to obowiązek wynika z art. 6 (1) Dyrektywy Siedliskowej. Prace nad projektem planu zadań ochronnych dla Obszaru rozpoczęły się 30.03.2015 r. w ramach realizacji projektu 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D „Opracowywanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz ze wzmocnieniem instytucji sprawującej nadzór nad obszarami Natura 2000 w województwie podkarpackim” współfinansowanego ze środków Programu Operacyjnego PL02 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów” realizowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014. Przedmiotowy projekt planu zadań ochronnych zawiera wszystkie niezbędne elementy wynikające z zapisów ustawy o ochronie przyrody i ww. rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

W ramach prac nad projektem planu zadań ochronnych przeprowadzono inwentaryzację i ocenę stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz inwentaryzację, ocenę liczebności i stan zachowania traszki grzebieniastej i piskorza.

Dokonana w trakcie prac terenowych ocena stanu zachowania przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 wykazała następujące:

- 1) W przypadku siedliska 3150 jest nim starorzecze, zwane Saniskiem, powstało w wyniku erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód rzeki San, która w granicach terasy zalewowej w holocenie, silnie meandrując, zmieniała często swoje koryto. Z waloryzujących siedlisko przyrodnicze zbiorowisk ze związków *Potamion* i *Nymphaeion* stwierdzono następujące zespoły: włosienicznika krążkolistnego *Ranunculetum circinati*, rogatka sztywnego *Ceratophylletum demersi*, wywłócznika okółkowego *Myriophylletum verticillati*, rdestnicy połyskującej *Potametum lucenstis*, rdestnicy grzebieniastej *Potametum pectinati*, grążela żółtego *Nupharo-Nymphaeetum albae*, żabiściku pływającego *Hydrocharitetum morsus-ranae* i rdestu ziemnowodnego *Polygonetum natantis*. Strefę brzegową starorzecza porasta roślinność szuwarowa. Spośród zespołów ze związku *Phragmition* grupującego szuwaru właściwe (wysokie) można tu wyróżnić szuwaru: trzcinowy *Phragmitetum australis*, pałki wąskolistnej *Typhetum angustifoliae*, pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae*, skrzypu bagiennego *Equisetum fluviatile* i jeżogłówki gałęzistej *Sparganietum erecti*. W miejscach, w których w pełni sezonu wegetacyjnego woda wysycha, wykształciły się szuwaru manny mielec *Glycerietum maximae* oraz zbiorowisko kropidła wodnego i rzepichy ziemnowodnej *Oenanthro-Rorippetum*. Starorzecze jest zbiornikiem silnie wypłaconym i zarośniętym. Jego dno wysłane jest mułem organicznym, którego zasadniczym składnikiem jest detrytus roślinny. Intensywny rozwój roślinności wodnej i szuwarowej, jest efektem znacznej eutrofizacji wód zwłaszcza w jego północnej części sąsiadującej bezpośrednio z zabudowaniami Bykowiec, skąd spływają ścieki bytowe. Wpływa to również na niekorzystne warunki tlenowe. Stan zachowania siedliska 3150 w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1).
- 2) Siedlisko 6430 w Obszarze wykształciło się jako okrajek szuwarów, zarośli i łągów olszowo-jesionowych *Fraxino-Alnetum* rosnących w pobliżu starorzecza Sanisko. Pod względem fitosocjologicznym reprezentowane jest przez ziołorośla: kielisznika zaroślowego i wierzbownicy kosmatej *Calystegio-Epilobietum hirsuti*, pokrzywy zwyczajnej i kielisznika zaroślowego *Urtico-Calystegietum sepium* oraz kielisznika zaroślowego i sadzka konopiastego *Calystegio-Eupatorietum*. Do częstych gatunków, oprócz wyżej wymienionych, należy zaliczyć pnącza – chmiel zwyczajny *Humulus lupulus* i przytulię czepną *Galium aparine*. Kontakt przestrzenny z różnymi zbiorowiskami roślinnymi sprawia, że w składzie florystycznym ziołorośli znajduje się bardzo dużo gatunków towarzyszących, m.in.: wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, czyściec błotny *Stachys palustris*, kozłek lekarski *Valeriana officinalis*, psianka słodkogórz *Solanum dulcamara*, trzcina pospolita *Phragmites australis* i mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*. Stan zachowania siedliska 6430 w obszarze oceniono jako właściwy (FV).
- 3) Siedlisko 6510 reprezentowane jest przez różne postacie wilgotnościowe łąki rajgrasowej *Arrhenatheretum elatioris*. Oprócz rajgrasu wyniosłego *Arrhenatherum elatius* do charakterystycznych gatunków należą m.in.: barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, złocień (jastrun) właściwy *Leucanthemum vulgare*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, babaka lancetowata *Plantago lanceolata*, szelężnik większy *Rhinanthus serotinus*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, przytulia pospolita

Galium mollugo, tomka wonna *Anthoxanthum odoratum* i wiechlina łąkowa *Poa pratensis*. Pod względem fitosocjologicznym w obrębie Obszaru występują dwa podzespoły: *Arrhenatheretum elatioris typicum*, któremu odpowiada opis powyżej oraz *Arrhenatheretum elatioris alopecuro-polygotenosum*, cechujący się znacznym udziałem ilościowym gatunków przechodzących z wilgotnych łąk należących do związku *Calthion palustris*, zwłaszcza: rdestu wężownika *Polygonum bistorta*, firletki poszarpanej *Lychnis flos-cuculi* i jaskra ostrego *Ranunculus acris*. Stan zachowania siedliska 6510 w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1).

- 4) W przypadku sielska *91E0 na terenie Obszaru występuje podtyp *91E0-3 Nizowy łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum*. W drzewostanie łągów dominuje olsza czarna *Alnus glutinosa*, której towarzyszy czeremcha zwyczajna *Padus avium* oraz rosnące w domieszce: jesion wyniosły *Frasinus excelsior*, wiąz szypułkowy *Ulmus laevis* i brzoza omszona *Betula pubescens*. W podszyciu, w zależności od stopnia wilgotności, występują: porzeczka czerwona *Ribes spicatum*, dziki bez czarny *Sambucus nigra*, leszczyna *Corylus avellana*, kruszyna *Frangula alnus* i trzmielina zwyczajna *Euonymus europaea*. W warstwie mszystej rosną: żurawiec falisty *Atrichum undulatum*, dzióbek rozwartny *Oxyrrhynchium hians*, płaskomerzyki - pokrewny *Plagiomnium affine* i falisty *P. undulatum* oraz wątrobowiec – płozik różnolistny *Lophocolea heterophylla*. W obrębie Obszaru występują łągi olszowo-jesionowe zróżnicowane dwa podzespoły:

- *Fraxino-Alnetum urticetosum* – w runie rosną, m.in.: pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium*, chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*, czartawa pospolita *Circea lutetiana*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, gwiazdnica gajowa *Stellearia nemorum* i kuklik pospolity *Geum urbanum*. W miejscach o przesuszonym podłożu wzrasta udział i znaczenie jeżyn *Rubus*. Z pozostałych gatunków licznie występuje szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* i wietlica samicza *Athyrium filix-femina*,
- *Fraxino-Alnetum ranunculetosum*, charakteryzujący się obecnością w runie gatunków olsowych i szuwarowych ze związku *Magnocaricion* oraz knieci błotnej *Caltha palustris* i jaskra rozłogowego *Ranunculus repens*.

W obrębie Obszaru dochodzi do cyklicznych fluktuacji powierzchni olsowych i łągowych, co jest procesem naturalnym. Struktura i ogólna powierzchnia łągów cechuje się znaczną dynamiką. Stan zachowania siedliska *91E0 w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1).

- 5) W przypadku 1145 Piskorz *Misgurnus fossilis* na terenie obszaru Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045 brak jest danych porównawczych z wcześniejszych okresów. W 2015 r. odławiano pojedyncze osobniki tego gatunku w starorzeczu, przy czym należy zaznaczyć, że badania utrudniał bujny rozwój makrofitów wodnych oraz złe warunki fizykochemiczne, które wymusiły zmianę metod realizacji badań. Badane starorzecze charakteryzuje się pogorszonym stanem troficznym i wykazuje wysoki stopień eutrofizacji. Być może ogranicza on liczebność piskorza. Jednocześnie populacja piskorza w badanym starorzeczu jest odizolowana od innych ponieważ teren Doliny Sanu na odcinku Leska i Sanoka nie jest siedliskiem gatunku. Starorzecze zostało prawdopodobnie zasiedlone przez gatunek przypadkowo na skutek zawleczenia go wraz z materiałem zarybieniowym do obsady stawów (okolice Leska) lub też zarybień zbiornika Solińskiego. Procesy zachodzące w jeziorach zakolowych powodują że w perspektywie najbliższych 20 lat populacja może ulec zanikowi na skutek naturalnego starzenia się siedliska i jego

wypłykania i zamulania. Stan zachowania gatunku w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1).

- 6) W przypadku 1166 traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* przeprowadzone w roku 2015 badania wykazały występowanie zwierząt w co najmniej czterech stanowiskach, spośród których w dwóch obserwowano młodociane osobniki jeszcze pod koniec sierpnia. Dorosłe osobniki podczas żerowania obserwowano na łąkach oraz w zadrzewieniach również poza granicami obszaru Wskazuje to że prawdopodobnie gatunek jest w obszarze licznie reprezentowany i zasiedla nowe miejsca które posiadają warunki do odbycia rozrodu, zaś stan zachowania terenów przyległych powoduje że traszka grzebieniasta znajduje również dogodne warunki do żerowania w okresie wegetatywnym. Stan zachowania gatunku w obszarze oceniono jako niezadawalający (U1).

Posługując się symbolami kodów zagrożeń (zgodnymi z „Listą referencyjną zagrożeń, presji i działań stanowiącą załącznik 5 do Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000 wersja 2012.1”, opracowaną przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska, dostępną pod adresem internetowym <http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/nowy-element-3>), zdefiniowano zagrożenia dla przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000. Do najpoważniejszych zagrożeń dla siedliska 3150 starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* w chwili obecnej należy zanieczyszczanie jego wód przez ścieki bytowe z miejscowości Bykowce, które powodują wzrost trofii, a co za tym idzie sprzyjają bujnemu rozwojowi roślinności, zwłaszcza szuwarowej. W efekcie zachodzi przyspieszony proces łądowacenia zbiornika. Z potencjalnych zagrożeń należy wymienić nadmierne zarybienia. Z jednej strony zbyt duża obsada ryb (zagęszczenie) spowoduje ichtioeutrofizację. Z drugiej, wprowadzenie obcych gatunków ryb (m.in. amur, tołpyga, karp, karaś srebrzysty) skutkuje m.in. niszczeniem roślinności podwodnej. Obecność ryb generuje zagrożenie w postaci wydeptywania roślinności przybrzeżnej przez osoby wędkujące. W ten sposób niszczone jest naturalny bufor chroniący starorzecze.

W przypadku siedliska 6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) brak opłacalności i przemiany ekonomiczno-społeczne powodują zarzucenie lub ograniczenie użytkowania łąkowo-pastwiskowego w obrębie obszaru Natura 2000. Efektem braku koszenia będzie wnikanie gatunków higrofilnych i nitrofilnych, w nawet ruderalnych, obcych geograficznie (m.in. wrotycz pospolity *Tanacetum vulgare*, nawłocie – kanadyjska *Solidago canadensis* i późna *Solidago gigantea*). Wrastający wojłok lub potencjalne koszenie i pozostawienie siana na miejscu skutkować będzie ustępowanie gatunków charakterystycznych dla łąk i wkraczanie roślin nitrofilnych m.in. pokrzywy pospolitej *Urtica dioica* lub pięciornika gęsiego *Potentilla anserina*. Krańcowym stadium sukcesji jest wkraczanie roślinności drzewiastej. Podobnie brzemienne w skutkach jest nawożenie, które powoduje ubożenie składu gatunkowego i faworyzowanie wysokoplennych gatunków traw, barszczu łąkowego *Heracleum sphondylium* i szczawiu zwyczajnego *Rumex acetosa*. Potencjalnym zagrożeniem jest zamian łąk na grunty orne. Nie można wykluczyć również wprowadzenia zalesień. Potencjalnie siedlisko to jest zagrożone nadal praktykowanym wiosennym wypalaniem traw. Nie można wykluczyć, biorąc pod uwagę rozwój Sanoka, że w przyszłości łąki te będą w zasięgu rozwijającej się zabudowy rozproszonej, głównie jednorodzinnej stanowiąc integralną część strefy podmiejskiej lub letniskowej. Do zagrożeń mogących przybrać na sile jest dynamiczny rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Już w chwili obecnej w obszarze Natura 2000 funkcjonują korty tenisowe i trwają parce na zaadaptowaniu na cele sportowe kolejnych gruntów. Podjęcie działań z zakresu ochrony czynnej siedliska przyrodniczego 6510, nie wyklucza definitywnie

pojawienia się zagrożenia jakim jest zaniechanie lub brak koszenia, zalesienie lub zamiana na grunty orne spowodowanego brakiem rentowności i/lub zainteresowania programami wsparcia oraz ograniczonymi środkami finansowymi.

W przypadku siedliska 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) najpoważniejszymi potencjalnymi zagrożeniami jest zaśmiecanie oraz wnikanie gatunków obcych geograficznie, zwłaszcza inwazyjnych m.in. kolczurki klapowanej *Echinocystis lobata*.

Łęgi w obszarze Natura 2000 kolonizowane są przez obcy gatunek – niecierpka drobnokwiatowego *Ipatiens parviflora*. Potencjalnie wnikać tu mogą również inne gatunki, m.in. klon jesionolistny *Acer negundo* czy czeremcha amerykańska *Prunus serotina*. Poważnym problemem może okazać się wieloletnie przesuszenie podłoża, które wywoła proces grądowinia łągów. Również intensywna wycinka drzew może doprowadzić do degradacji siedliska przyrodniczego.

Jako główne zagrożenia dla piskorza na terenie obszaru należy zaliczyć eutrofizację czyli stopniowe wzbogacanie w pierwiastki biogenne wód zbiornika czego efektem jest wzrost biomasy: makrofitów, fitoplanktonu i sestonu, a konsekwencją stopniowe pogarszanie się warunków wypływanie i zamulanie się starorzecza. Drugim istotnym czynnikiem wpływającym na stan populacji jest wynikająca z izolacją populacji dyspersja genetyczna. Populacja ta znajduje się poza głównym obszarem występowania gatunku w Polsce, wymiana materiału genetycznego jest więc w tym wypadku mocno ograniczona czy wręcz nie zachodzi. Prowadzi to do wystąpienia niekorzystnych zjawisk takich jak imbred - chów wsobny - krzyżowane się osobników blisko spokrewnionych, nagromadzenie mutacji letalnych lub subletalnych oraz innych, które w perspektywie mogą prowadzić do upośledzenia żywotności i potencjału rozrodczego. Do zagrożeń potencjalnych należy zaliczyć, przekształcenie zbiorników zasiedlanych przez piskorza w stawy rybne intensywnie użytkowane, co może być przyczyną powstania konkurencji z innymi gatunkami ryb oraz możliwość przeniesienia gatunków inwazyjnych wraz z materiałem zarybieniowym.

W przypadku traszki grzebieniastej jako główne zagrożenia dla gatunku należy zaliczyć eutrofizację (naturalna i sztuczna) czyli stopniowe wzbogacanie w pierwiastki biogenne wód, czego efektem jest wzrost biomasy makrofitów, fitoplanktonu i sestonu, a konsekwencją stopniowe wypływanie i zamulanie się zbiorników oraz wyschnięcie - zjawisko związane ze zmianami stosunków wodnych w zlewni oraz warunkami klimatycznymi panującymi w danym czasookresie, które może w znaczącym stopniu ograniczać dostępność siedlisk rozrodczych. Do grupy zagrożeń antropogenicznych należy zaliczyć rozwój urbanizacji powodujący zmiany siedliska i jego przekształcenia, budowę ciągów komunikacyjnych wzrost zanieczyszczenia wód itp. Kolejnym czynnikiem mogącym wpływać na liczebność populacji jest drapieźnictwo powodowane przez wprowadzone do niektórych zbiorników gatunki ryb jak karp bądź też naturalnie przedostające się do starorzecza jak szczupak, kleń. Czynnikiem ten może wpływać zwłaszcza na sukces rozrodczy. Ofiarami ryb są głównie larwy i osobniki młodociane w mniejszym zaś stopniu dorosłe. Do największych potencjalnych zagrożeń dla występowania gatunku w obszarze należy zaliczyć - zarybienia zbiorników zasiedlanych przez traszkę rybami bądź to w celach hodowlanych bądź dekoracyjnych np. karp koi, które mogą żerować na młodocianych osobnikach traszki.

Analizując występujące w obszarze zagrożenia oraz ich charakter, ustalono następujące cele zadań ochronnych:

- 1) W stosunku do siedliska 3510 jako cel wyznaczono Utrzymanie stanu ochrony na poziomie przynajmniej U1 poprzez utrzymanie dotychczasowej powierzchni starorzecza (5.83 ha) wraz ze strefą brzegową.
- 2) W stosunku do siedliska 6430 za cel uznano utrzymanie dotychczasowego, właściwego stanu ochrony (FV).

- 3) W stosunku do siedliska 6510 celem zadań ochronnych Utrzymanie stanu ochrony na poziomie przynajmniej U1 poprzez kontynuację lub przywrócenie użytkowania kośnego na zinwentaryzowanych stanowiskach siedliska przyrodniczego w obszarze Natura 2000,
- 4) W stosunku do siedliska *91E0 Celem zadań ochronnych jest utrzymanie stanu ochrony na poziomie przynajmniej U1 poprzez zachowanie niezmnieszonej powierzchni siedliska (10,81 ha) oraz zapewnienie warunków koniecznych do wykształcenia się prawidłowej struktury lasu (m.in. starzenie się drzewostanu oraz zróżnicowania pionowego i przestrzennego jego struktury, wzrost ilości martwego drewna)
- 5) W odniesieniu do traszki grzebieniastej przyjęto Zachowanie stanowisk i siedlisk gatunku w obszarze.
- 6) W odniesieniu do piskorza założono Zachowanie stanowisk i siedlisk gatunku w obszarze.

Realizacja ustalonych celów będzie kontrolowana w ramach prac związanych z monitoringiem stanu zachowania siedlisk i gatunku, m.in. na podstawie oceny nadanej poszczególnym wskaźnikom parametrów metodyki monitoringu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (punktem wyjściowym będzie ocena wskaźników uzyskana podczas prac związanych ze sporządzeniem niniejszego planu).

Biorąc powyższe pod uwagę, w ramach planu zadań ochronnych zdefiniowano następujące działania ochronne:

- 1) Dla wszystkich przedmiotów zaplanowano działania informacyjne polegające na oznakowaniu granic obszaru 2 tablicami informacyjnymi oraz ich doraźną wymianę i/lub konserwację, przy czym oznakowanie należy przeprowadzić w 2-3 rok obowiązywania planu, a utrzymanie i konserwację przez pozostały okres obowiązywania planu.
- 2) Dla siedliska przyrodniczego 3150 zaplanowano w ciągu 3 lat obowiązywania PZO budowę pomostu, który skanalizowałby ruch i przeciwdziałał w ten sposób wydeptywaniu strefy brzegowej oraz inwentaryzację źródeł doprowadzających ścieki bytowe do wód starorzecza jako podstawowy element przeciwdziałania zanieczyszczeniu wód i wzrostowi ich trofii.
- 3) Dla siedliska przyrodniczego 3150 celem uzupełnienia stanu wiedzy zaplanowano przeprowadzenie badań mających na celu ocenę możliwości pogłębienia górnego fragmentu zbiornika poprzez refulację osadów dennych.
- 4) Dla siedliska 6510 zaplanowano zachowanie jego powierzchni poprzez działania: obligatoryjne – prowadzenie ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pasterskiego lub pasterskiego oraz fakultatywne – użytkowanie zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW, ukierunkowanego na ochronę siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków. Działania te należy prowadzić przez okres obowiązywania. PZO.
- 5) Dla siedliska *91E0 zaplanowano modyfikacje gospodarki leśnej polegającej na zleceniu pozyskania drewna w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym oraz pozostawianie zamierających i dziuplastych drzewa oraz martwego drewna. Działania w założeniu mają służyć utrzymaniu bogactwa runa i zwiększeniu bioróżnorodności ekosystemu łągowego.
- 6) Dla piskorza i traszki grzebieniastej w celu poprawy jakości wody zaplanowano zmniejszenie poziomu pierwiastków biogennych poprzez strącanie fosforu lub zastosowanie w tym celu organizmów BIOM oraz uporządkowanie gospodarki

wodno-ściekowej w zlewni bezpośredniej, poprzez remont studzienki rewizyjnej znajdującej się w przy ulicy Stawowej N49° 32.490' E22° 16.515'.

W planie zadań ochronnych wskazano rekomendacje do zmian studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sanok i gminy Zagórz mających na celu eliminację lub ograniczenie zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045. Nie stwierdzono przesłanek do sporządzenia planu ochrony dla obszaru Natura 2000. Plan zadań ochronnych oraz zaplanowane w nim działania uznano za wystarczającą ochronę dla przedmiotów ochrony obszaru, zapewniającą jego integralność oraz spójność Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Zaproponowano weryfikację granic Obszaru poprzez zrównanie ich z granicami działek ewidencyjnych. Tym samym uległa zmianie ogólna powierzchnia Obszaru, z 79.77 ha na 79,26 ha. Proponuje się również weryfikację SDF w zakresie:

- Zmianę powierzchni siedlisk co wynika z rzeczywistych ich zasięgów i obliczeniu powierzchni ogólnej dla każdego z nich:
3150 z 6,59 ha na 5,83 ha
6430 z 0,09 ha na 0,38 ha
6510 z 24,47 ha na 16,39 ha
9170 z 2,46 ha na 2,11 ha
91E0 z 11,14 ha na 10,81 ha
- oceny reprezentatywności przedmiotu ochrony 3150 z B na A;
- rozszerzenie listy zagrożeń o: A02.03, A03.03, A08, B01, B02.02, B02.04, E03, F01, G05.01, H01, I01, I02, J01.01, J02.05, K01.02, K01.03, K02.01, K02.02, K02.03, K03.04 i K05.01.

Ustanowienie planu zadań ochronnych poprzedzone zostało przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa. Komunikacja z zainteresowanymi stronami w procesie przygotowania projektu PZO dla Obszaru opierała się o stronę internetową RDOŚ w Rzeszowie <http://rzeszow.rdos.gov.pl/>. Zamieszczano tam informacje o projekcie 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D, postępie prac nad projektem planu, wykonawcy, terminach i miejscach spotkań oraz obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dn. 09.04.2015 r. o rozpoczęciu opracowywania projektów planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000, m.in. Sanisko w Bykowcach PLH180045. Obwieszczenie ukazało się również w prasie lokalnej – gazeta wyborcza wydanie sobotnio-niedziela 23-24 maja 2015 r. Zostało także wywieszane na tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w Urzędzie Gminy Sanok oraz Urzędzie Gminy Zagórz. Podstawowe znaczenie dla komunikowania się z grupami interesu, osobami i instytucjami w różny sposób związanymi z Obszarem mają spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy. Zaproszeni do niego zostali przedstawiciele wszystkich jednostek samorządowych, organizacji społecznych związanych z ochroną przyrody, instytucji zajmujących się w skali województw planowaniem przestrzennym, zarządzaniem wodami powierzchniowymi etc., a także podmioty prowadzące działalność w obszarze i jego sąsiedztwie. O terminach, miejscu i organizacji spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy uczestnicy byli powiadamiani przez RDOŚ w Rzeszowie za pośrednictwem poczty tradycyjnej oraz telefonicznie. Informacje o spotkaniach zamieszczane były także na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie.

I spotkanie Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW) odbyło się w dniu 13 maja 2015 r. w Sanoku. Przedstawiono na nim założenia projektu 309/2014/Wn09/OP-XN-02/D, w ramach którego opracowywane są plany zadań ochronnych na obszarze województwa,

metodykę przygotowania planu zadań ochronnych. Zidentyfikowano główne grupy interesu, utworzono Zespół Lokalnej Współpracy, określono zasady jego funkcjonowania i dalszej współpracy oraz sposoby komunikowania się. Scharakteryzowano także Obszar w zakresie przebiegu granic, przedmiotów ochrony i głównych zagrożeń, na podstawie SDF i wstępnie przeanalizowanych dotychczasowych informacji.

II spotkanie ZLW odbyło się w dniu 16 października 2015 r. w Sanoku. Przedstawiono na nim wyniki prac inwentaryzacyjnych, wstępną koncepcję ochrony obszaru, projekt korekty granic oraz przedyskutowano proponowane zapisy dokumentacji PZO, propozycje zmian i uzupełnień.

III spotkanie ZLW odbyło się w dniu 20 listopada 2015 r. w Sanoku. Zaprezentowano na nim roboczą wersję dokumentacji PZO, przedstawiono zakres zmian wprowadzonych po II spotkaniu i dyskutowano nad propozycjami dalszych zmian i uzupełnień. Przedstawiono także tok dalszych prac nad projektem PZO i projektem zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie w sprawie ustanowienia Planu.

Protokoły z powyższych spotkań były umieszczane na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie.

Obwieszczeniem z dnia 2015 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w opracowywaniu dokumentu poprzez zapoznanie się z projektem planu zadań ochronnych i możliwości składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt. 1, 2, 3, 4 i 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2016 poz. 353 z późn. zm.) i w związku z art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015r. poz. 1651 z późn. zm.). Obwieszczenie zostało zamieszczone na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, a także ukazało się drukiem w prasie lokalnej w dniu r. Było ono również wywieszane na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy w Sanoku oraz w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w dniach od2016 r. do2016 r. Osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków. Ich zestawienie wraz z informacjami, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie uwzględnione, zawarto w tabeli nr 1.

Tabela 1. Zestawienie uwag i wniosków zgłoszonych w wyniku 21-dniowych konsultacji społecznych projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie w sprawie ustanowienia PZO dla obszaru Natura 2000

Lp.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Odpowiedź	Sposób uwzględnienia uwagi w treści zarządzenia
1.				
2.				

Karta projektu planu zadań ochronnych zamieszczona została również w publicznie dostępnych wykazach, zgodnie z art. 21 ust. 2 pkt 24 lit. a ustawy z dnia 3 października

2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w dniu.....

Projekt zarządzenia na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r., poz. 525), uzgodniono również z Wojewodą Podkarpackim w dniur.

Ocena skutków regulacji (OSR)

1) Cel wprowadzenia zarządzenia.

Celem zarządzenia jest wypełnienie zobowiązań prawa wspólnotowego i polskiego odnośnie zapewnienia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000. Zgodnie z art. 3 Dyrektywy siedliskowej, spójna Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 ma umożliwić zachowanie siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I i siedlisk gatunków wymienionych w załączniku II w stanie sprzyjającym ochronie w ich naturalnym zasięgu lub tam gdzie to stosowne - odtworzenie takiego stanu.

Natomiast zgodnie z art. 6 Dyrektywy siedliskowej dla specjalnych obszarów ochrony państwa członkowskie ustalą konieczne działania ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych obiektów bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie działania prawne, administracyjne lub oparte na dobrowolnych umowach, korespondujące z ekologicznymi wymaganiami rodzajów siedlisk naturalnych wymienionych w załączniku I lub gatunków wymienionych w załączniku II żyjących w tych obiektach.

Ponadto zgodnie z art. 11 Dyrektywy Państwa członkowskie podejmą monitorowanie i nadzór stanu ochrony siedlisk naturalnych i gatunków o których mowa w art. 2, natomiast zgodnie z art. 17 mają obowiązek raportowania co 6 lat na temat wprowadzania w życie działań podejmowanych na mocy dyrektywy.

Celem zarządzenia jest zatem zachowanie właściwego stanu ochrony lub dążenie do odtworzenia właściwego stanu zachowania przedmiotów ochrony występujących w Obszarze. Zostanie to wypełnione poprzez zaplanowanie i realizację działań ujętych w niniejszym zarządzeniu. Zarządzenie pozwoli również na monitorowanie przedmiotów ochrony oraz będzie ważnym przyczynkiem dla raportowania.

2) Konsultacje społeczne.

Projekt wymaga konsultacji społecznych. Ich zakres został opisany powyżej.

3) Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżetu państwa i budżetu jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja działań ochronnych zawartych w niniejszym akcie prawnym będzie finansowana m.in. ze środków budżetu państwa w tym w części, której dysponentem jest sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 Sanisko w Bykowcach PLH180045. Nie wyklucza się możliwości wykorzystania innych źródeł finansowania. Szacuje się, że koszt realizacji działań ochronnych zawartych w niniejszym planie, w tym działań monitoringowych, w okresie 10 lat, wyniesie łącznie około 397 tys. zł.

4) Wpływ regulacji na rynek pracy.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na rynek pracy. Zarządzenie nie przewiduje jakichkolwiek ograniczeń dla rynku pracy. Realizacja zarządzenia może natomiast stworzyć okresowe miejsca pracy.

5) Wpływ regulacji na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie na konkurencyjność wewnętrzną gospodarki.

6) Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionów.

Wejście w życie zarządzenia nie wpłynie w jakikolwiek sposób na sytuację i rozwój regionów. Może przyczynić się do zwiększenia wartości przyrodniczej obiektu a przez to do podniesienia i utrzymania jego atrakcyjności turystycznej.

7) Ocena pod względem zgodności z prawem Unii Europejskiej.

Zarządzenie jest zgodne z prawem Wspólnoty Europejskiej, co więcej, jest wypełnieniem zobowiązań prawa Unii Europejskiej, o czym wspomiano w pkt. 1.